



## Jeremy Black, Savaş ve Teknoloji (Çev: Cengiz Yücel), 2019, İstanbul: Doruk Yayınları, 399 s.

Kürşat SARUHAN\*

*Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü*

“Savaş” ve “Teknoloji” birbirlerini etkileyen kavramlar mıdır? Günümüzde kullandığımız teknolojilerin ne kadarını savaş kavramına borçluyuz? Savaş kavramının varlığı, teknolojinin ilerlemesine ne kadar katkı sağlamıştır? Soğuk savaşta nükleer tehdit olmasaydı Amerikan bilim adamları radar sistemleri üzerinde bu kadar çalışır mıydı? Hayatımızda önemli yer tutan GPS'in icadındaki ilk hedef füzelerin isabet oranını arttırmak değil miydi? Ya da tam tersi teknolojisinin ilerlemesi savaş kavramını ne kadar değiştirmiştir? Buharlı makinelerin icadı savaşın kaderini nasıl değiştirdi? Telgraf, radyo ve internet gibi iletişim araçlarının icadı savaşın doğasını nasıl etkiledi? Savaş ve teknoloji kavramları arasındaki bağlamı ortaya çıkarmak için demirin buluşundan internetin icadına kadar binlerce soru üretebiliriz. İşte bu binlerce soru içerisinde Jeremy Black tarafından 2013 yılında yazılan “War and Technology” adlı kitap bize bu bağlamda bir yaklaşım sunmaktadır.

Jeremy Black tarafından da önsözde açıkça belirtildiği gibi kitabın ana amacı askeri yetenekler ve savaş analizinde teknolojinin yerini belirlemek ve askeri bir kültür ortaya çıkarmaktır (Black, 2019: 14). Giriş hariç toplam 7 alt bölümden oluşan bu kitapta, yazarın tabiriyle burada niyet edilen askeri teknolojileri tarihi kapsamları dahilinde yeniden değerlendirebilmek için bir dizi tema ya da bölümden oluşan bir seri sunabilmektedir. Yazar bu amacı gerçekleştirirken, yine kendi tabiriyle teknoloji kavramının esnekliğinden ve bunun tarih gibi bir olgu içerisinde değerlendirmesinden dolayı sabit fikir ortaya koymaktan kaçınmıştır (Black, 2019: 15). Ancak yazar bu belirsizliği ortadan kaldırmak için giriş bölümünden kilit temalar adı altında düşünsel konular ile bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yaklaşımı kendi belirlediği vakalar

\* Yüksek Lisans Öğrencisi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, kursat\_saruhan53@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8217-6453

üzerinde değerlendiren yazar her vakanın getirdiği değişimi de ortaya koymuştur. Yazarın tarihi bakış açısını geliştirirken günümüzden vakalar sunması bilgilerin güncelliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu yaklaşım son yıldaki savaş ve teknoloji olgusunun genel bir tarihçesini ortaya çıkarmak için önemli bir çalışmadır.

Yazarın belli bir yaklaşımla vaka incelemesi yaptığı kitabının giriş bölümünü kilit temalar adını verdiği bölüm oluşturmaktadır. Yazar bu bölümde teknoloji kavramının muğlaklığına odaklanıyor. Yazarın buradaki amacı teknolojiye olan bakış açısını ortaya koymaktır. Teknolojiyi net olmayan ilerleme güzergâhında oturtacak olan yazar salt teknolojik yeniliğin üstünlüğüne bir eleştiri getirmektedir ve bunun yanına yeni ilişkiler eklemektedir (Black, 2019: 24). Teknolojik yeniliğin yanına verimliliği de ekleyen yazar bir silahın nasıl çalıştığından çok ne kadar verimli olacağına odaklanmıştır (Black, 2019: 26). Önemli olan tema, bir silahın askeri üstünlük sağlamadaki avantajıdır. Ancak bu verimliliği de ortaya çıkaracak yegâne şey tek başına teknoloji değildir. Bunun yanına eklenmesi gereken bu silahı kullanacak askeri yeteneğe sahip insan kaynağına sahip olmaktır. Bu askeri kapasite silahların kullanım alanlarını geliştirecek taktiksel ve operasyonel yenilikleri beraberinde getirecektir (Black, 2019: 51). İcat, verimlilik, insan kaynağı, strateji ve taktik gibi temaların yanına üretimi de ekleyen yazar silahın niteliği kadar niceliğine de vurgu yapmaktadır. Silahların çokluğu, ikmal ve onarımı verimliliği kadar önemli olmuştur. Üzerinde en düşünülmesi gereken konu yazara göre teknolojik yeniliğin saf bir güç getirmediği ancak zaferde önemli bir payının olduğudur. Yazarın yaklaşımı, teknolojiyi ana merkezden alıp teknolojinin savaşta önemini yadsımak değildir. Tam tersine askeri, maddi, siyasi, kültürel, sosyal vb. etkileşim ile teknolojiyi bir araya getirerek savaş disiplinine yeni bir yaklaşım sunmaktadır (Black, 2019: 51-77).

Yazar giriş bölümünde fikirlerini belli bir bağlama oturtturduktan sonra batının erken dönem savaş gemilerini bir vaka olarak incelemiştir. Özellikle bin beş yüzlü yıllarda yelkenli gemilerin icadı ve dökme demir topların üzerine duran yazar bu teknolojiye sahip devletlerin askeri üstünlük sağladığını söylemektedir. "Gemi yok etme" tekniklerinin gelişimi donanma savaşlarında bir devrime yol açmıştır (Black, 2019: 101). Kara savaşlarından sonra çatışma alanı denizlere yönelmiştir. Ne var ki bu teknolojik üstünlükte tek başına yeterli değildir. Bu donanma gücünü yönetecek ve yüksek maliyetin bir havuzda toplanmasını sağlayacak siyasi desteğe ihtiyaç vardır (Black, 2019: 106). Ayrıca bu gemi üretimini finansa edecek örgütsel donanıma sahip kurumlara da ihtiyaç vardır. Bu yaklaşıma göre Hollanda, Portekiz, Fransa, İspanya, Rusya ve Osmanlı Devleti'nin o zamanki deniz gücü düşünüldüğünde Britanya'nın salt gücü sadece gemilerinin teknolojik üstünlüğünde değildi. Britanya bu teknoloji üstünlüğünün yanına maddi ve kurumsal avantajını da eklemiştir. Gemi-lerimin ikmalini, onarımını ve yeniliğini yapacak ve mürettebatını da buna göre eğitecek olan Britanya denizlerde stratejik ve operasyonel üstünlüğü

rakiplerine karşı ele geçirecektir. Güneşi Batmayan Devletin hikayesi bu yaklaşımda ortaya çıkmaktadır (Black, 2019: 106-115).

Yazar ayrıca barut teknolojisinin 1490-1800 yıllar arasında savaş kavramında nasıl bir devrimin kapısını açtığını özetlemektedir. Özellikle demir döküm toplarının icadı ve bunun yanına barutunda ateşleme gücünde kullanılması savaş alanında birçok stratejinin ve taktiklerin değişiminde sebep olduğunun altı çizilmiştir (Black, 2019: 136). Bu konuda sıkça Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşlarını örnek gösteren yazar İstanbul fethinden Viyana kuşatmasına kadar Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü bu teknolojik gelişmesinde aramıştır (Black, 2019: 138). Rakiplerine göre daha iyi toplara ve ataş gücüne sahip olan Osmanlı savaş alanında rakiplerine karşı üstünlük kurmakla kalmıyor ayrıca ordusunu da buna göre eğitiyordu. Ayrıca bunu sağlayacak ekonomik kaynağa sahip olması bu stratejiyi sürdürmesini katkı sağlıyordu. Her stratejik üstünlük ve bunu destekleyen örgütsel destek her çağda ayrı bir güç ortaya çıkarmıştır. Yazara göre teknoloji salt güç getirmez ama gücün önemli bir parçasıdır.

Yazarın incelediği en önemli vaka ise içten yanmalı motorların savaş kavramına sunduğu yenilikler olmuştur. İçten yanmalı motorların ateş gücü ile bir araya gelmesi ve bu araçların zırhla kuşatılması sonucu, yeni bir savaş makinesi olan tank ortaya çıkmıştır. Bu savaş makinesi kısa zamanda savaş alanında verimliliğini kanıtlamış ve savaşa etkide bulunmuştur (Black, 2019: 220). Ancak yazara göre bu icat ne kadar üstünlüğe sahip olsa da zorlukları da beraberinde getiriyordu. Bu tankların en iyi nasıl kullanılabileceğine dair taktik anlayış ve insan kaynağı ihtiyacı devletler tarafından bir zorluk olmuştur. Ayrıca yüksek maliyete sahip olan bu tankların imhası sonucunda ortaya çıkan eksikliğini gidermek de devletlerin aşması gereken bir maddi konu olarak karşılına çıkmıştır. Nitekim baktığımızda I. Dünya savaşını kazanan taraf bu zorlukları göreceli olarak gideren taraf olmuştur. Alman endüstrisinin yeterli sayıda tank üretememesi savaşı kaybetmesinin ana faktörü olarak ortaya çıkmıştır (Black, 2019: 232). Ancak yazarın dikkat çektiği en önemli nokta her silahın kendi anti silahını ürettiğidir. Nitekim tank savar toplar zamanla tankların zırhını delme ve onları yok etme stratejisinin bir parçası olmuştur. Ama tankın her karşılaştığı zorluk tankın teknik ve operasyonel gelişimini sağlamıştır. Nitekim günümüzde tankın savaş alanında stratejik konumu hala yerini korumaktadır.

Yazarın yeni bir alan olarak bahsettiği hava gücü askeri teknoloji değerlendirmelerinin kilit unsurudur. Bombardıman uçaklarından avcı uçaklarına, avcı uçaklarından F-35'e, F-35'ten insansız hava araçlarına kadar gelişen hava gücü 100 senedir konumunu korumaktadır. Yazarın tabiriyle tepenin ardını görmek çatışma parametrelerini değiştirmiştir (Black, 2019: 263). II. Dünya Savaşında etkisini gösteren bombardıman uçakları kısa zamanda savaşın seyrini değiştirmiştir. Savaşta 1940'lara kadar etkili olan Alman bombardıman

uçakları Britanya uçaklarına karşı teknik üstünlüğünü kaybedince bu zayıflık savaşın stratejisine de etki etmiştir. Nitekim hava gücü kara ve deniz savaşlarına müdahale etme yeteneğiyle de tamamen savaşın seyrini değiştirebilirdi. Nitekim Kraliyet Uçakları II. Dünya savaşının kazanılmasında önemli etken olmuştur. Ancak uçaklarda füzeler, hava savunma sistemleri ve isabet oranları gibi zorluklarla karşı karşıdaydı. Ayrıca her bir uçağın maliyeti göz önüne alındığında bu fazlasıyla yük demektir. Ancak bu yüke rağmen hava gücü askeri teknolojinin vazgeçilmezi konumundadır.

Yazarın yaklaşımı çerçevesinde toparlayacak olursak yazara göre teknoloji, sürekli olarak çatışmaların sonuçlarına etki eden önemli bir etmen olarak belirmektedir fakat o, başarıyı belirleyen neden olmaktan çok, savaşta ciddi boyutlarda etkileyen etmenlerden birisidir (Black, 2019: 384). Savaşların nedenleri de teknolojik değişim tarafından etkide bulunabilecek bir değişkendir (Black, 2019: 388). Ayrıca yeni sistemlerin kullanımında etkili olabilmek için sadece strateji yetmeyecektir, onlara yerinde taktikler ve doktrinle zemin kazandırılması gerekecektir (Black, 2019: 390). Maliyet ise askeri etkinlikler açısından her zaman kilit bir konu olmuştur (Black, 2019: 392). Ancak handikaplar bir yana teknoloji hala savaş için temel olmaya devam edecektir.

Sonuç olarak yazar bir fikir çerçevesinde vaka incelemelerinde bulunmuş teknolojik gelişmelerin savaş meydanlarına ne tür etkisi olduğunu bize anlatmaya çalışmıştır. Yazar işlediği konuları belli bir analiz biçimine dayandırmış okuyucunun kafasında herhangi bir kafa karışıklığına yol açmamıştır. Yazarın yaklaşımı konunun anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Yazar ayrıca teknik konularda fazla detaya girmeden ana fikrini okuyucusuna akıcı bir dilde aktarmıştır. Kitabın çevirisinin de iyi olması akıcı dile katkı sunmuştur. Yazar 1500-2000 arası yılların teknolojik gelişmelerine odaklanarak konusunun dışına çıkmamaya çalışmıştır. Yazarın kendi tabiriyle savaş ve teknoloji olgusunun genel bir tarihçesini ortaya çıkarmıştır. Kitap bu tarihçeyi bize sunarak bizlere yeni bir alan açmaktadır. Yazarın bir tarihçi olarak hem askeri alanda ve stratejik alanda uzmanlaşması bizlere savaş konusunda farklı bir bakış açısı kazandırmıştır.